

**Statsrådets skrivelse till Riksdagen med anledning av
ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning
(lagval utanför avtalsförhållande)**

I enlighet med 96 § 2 mom. grundlagen översänds till riksdagen Europeiska ge- menskapernas kommissions förslag av den	22 juli 2003 till en förordning om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser samt en promemoria om förslaget.
---	--

Helsingfors den 22 oktober 2003

Justitieminister *Johannes Koskinen*

Lagstiftningsråd Antti T. Leinonen

JUSTITIEMINISTERIET

PROMEMORIA
EU/2003/0961**FÖRSLAG TILL FÖRORDNING OM TILLÄMPLIG LAG FÖR UTOMOBILIGATORISKA FÖRPLIKTELSE****1. Förslaget och dess syfte**

Europeiska gemenskapernas kommission framlade den 22 juli 2003 ett förslag till s.k. Rom II-förordning: Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (KOM(2003) 427 slutlig). Förordningsförslaget ersätter det utkast till konvention som gäller samma ärende och vars behandling har stagnerat i rådet sedan år 1999 (U-skrivelse 82/1998). Förordningsförslaget behandlas i rådets privaträttskommitté.

Syftet med förslaget är att förenhetliga lagvalsreglerna för utomobligatoriska förpliktelser på privaträttens område. Avsikten är att lagvalsreglerna tillämpas om en domstol i något av gemenskapens medlemsländer är behörig i ärendet i fråga. I enlighet med förslaget kan man i t.ex. ett skadeståndsärende som har anknytning till flera stater tillämpa en och samma stats lagstiftning, oberoende av i vilken medlemsstats domstol ärendet behandlas. Ett förenhetligande av lagvalsreglerna gör det lättare att förutse vilken lag som skall tillämpas och sänker de kostnader som föranleds av tvister i ärenden av internationell natur.

Förslaget ansluter sig till verkställigheten av unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Det kompletterar den lagvalsreglering som redan tillämpas inom gemenskapen och som på de centrala punkterna grundar sig på 1980 års konvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (den s.k. Rom I-konventionen). Även om lagvalsreglerna inte påverkar fastställandet av domstolens behörighet kan förslaget i ett vidare perspektiv ses som en komplettering också till regleringen om domstolars behörighet och om erkännande och verkställighet av domar,

dvs. den s.k. Bryssel I-förordningen (rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område).

Som rättslig grund för förordningen föreslås artikel 65 b i EG-fördraget. I fråga om rättsakter som antas med stöd av artikeln förutsätts bl.a. att de behövs för att den inre marknaden skall fungera väl. Vad detta beträffar bör det observeras att den föreslagna förordningen tillämpas oberoende av hur starka anknytningar fallet har till unionen och därmed till den inre marknads verksamhet. Det föreslås att förordningen behandlas enligt medbeslutandeförfarandet i artikel 251 i EG-fördraget.

2. Förslagets huvudsakliga innehåll

Det föreslås att förordningen tillämpas på utomobligatoriska förpliktelser på privaträttens område, med undantag av dem som förordningen uttryckligen inte är tillämplig på (artikel 1). Det föreslås att den lag som anvisas i förordningen skall tillämpas oberoende av om det är fråga om en lag i en medlemsstat eller en icke-medlemsstat (artikel 2). Vid tillämpningen av förordningen skall med en stats territorium jämföras bl.a. ett fartyg på öppna havet och ett luftfartyg i luften (artikel 18). I förordningen föreslås uttryckligen också hur den skall tillämpas när en stat omfattar flera territoriella enheter som var och en har sina egna rättsregler i fråga om utomobligatoriska förpliktelser (artikel 21).

Enligt huvudregeln för deliktansvar tillämpas på en utomobligatorisk förpliktelse lagen i det land där skadan uppkom, oavsett i vilket land den skadevållande händelsen eller försummelsen har inträffat. Om parterna hade sin vistelseort i samma land skall, enligt för-

slaget, dock lagen i det landet tillämpas (artikel 3). Det föreslås att parterna i gränsöverskridande situationer efter det att skadan har uppstått skall tillåtas att komma överens om vilken lag som skall tillämpas. Ett sådant lagval får dock inte försämrade tredje mans rättigheter (artikel 10).

I fråga om vissa förpliktelser föreslås specialbestämmelser när det gäller valet av tillämplig lag. Beträffande produktansvar tillämpas i regel lagen i det land där den skadelidande har sin vistelseort (artikel 4) och beträffande förpliktelse till följd av otillbörlig konkurrens lagen i det land på vars territorium konkurrensförhållandena eller konsumenternas kollektiva intressen påverkas (artikel 5). På en utomobligatorisk förpliktelse till följd av ett immaterialrättsintrång skall enligt förslaget tillämpas lagen i det land där skydd påkallas (artikel 8). I fråga om miljöskadeärenden föreslås att den skadelidande kan välja att grunda sitt anspråk på lagen i det land där den skadevållande händelsen inträffade — i annat fall tillämpas lagen i det land där skadan uppkom (artikel 7).

Förutom de lagvalsregler som gäller deliktansvar föreslås att förordningen skall innehålla lagvalsregler med tanke på sådana utomobligatoriska förpliktelser som inte grundar sig på en skadevållande händelse eller försummelse (artikel 9). Dyliga förpliktelser är återställande av obehörig vinst, förpliktelser med anknytning till tjänst utan uppdrag samt sådana förpliktelser med anknytning till avtal eller motsvarande rättsförhållanden som inte anses grunda sig på avtal.

Den lag som är tillämplig på ett avtal avses reglera alla frågor som är centrala med tanke på bestämmandet av ansvaret, t.ex. förutsättningarna för och omfattningen av ansvaret, arten av ersättningsgilla skador, uppskattning av skador samt preskription av ersättningskrav (artikel 11). När förordningen föreskriver att lagen i ett visst land skall tillämpas avses gällande rättsregler i det landet, med undantag för landets internationellt privaträttsliga regler (artikel 20).

I vissa situationer måste eller kan den domstol som behandlar ett ärende tillämpa en annan lag än den som lagvalsregeln anger. För det första kan en domstol enligt vedertagen praxis inom den internationella privaträtten i

stället för att tillämpa den lag som lagvalsreglerna utpekar alltid tillämpa sådana tvingande bestämmelser i landets egen lagstiftning som skall tillämpas oavsett vilken lag som annars är tillämplig. För det andra kan tvingande bestämmelser i ett annat land till vilket ärendet har nära anknytning på motsvarande sätt enligt domstolens prövning tillerkännas verkan, även om någon annan stats lag annars skulle tillämpas på ärendet (artikel 12). För det tredje skall, oavsett vilken lag som skall tillämpas, hänsyn alltid tas till de ordnings- och säkerhetsbestämmelser — bl.a. trafikreglerna i samband med trafikskadefall — som gällde på platsen för den skadevållande händelsen (artikel 13).

Den s.k. *ordre public*-principen kan leda till att någon annan lag tillämpas än den som lagvalsregeln utpekar. Enligt nämnda princip kan domstolen alltid vägra att tillämpa bestämmelserna i en utländsk lag, om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (artikel 22). I fråga om tvistemål gällande kränkning av privatlivet eller personlighets-skyddet föreslås dessutom separata bestämmelser om att tillämpningen av en främmande stats lag inte får leda till ett resultat som strider mot domstolslandets principer om yttrande- och informationsfrihet (artikel 6). Vidare föreslås att skadestånd av straffkaraktär alltid skall anses strida mot grunderna för gemenskapens rättsordning, dvs. att en domstol inte får tillämpa dyliga bestämmelser i den lag som anvisas enligt lagvalsregeln (artikel 24).

Förordningsförslaget innehåller lagvalsregler också beträffande den skadelidandes rätt att väcka direkt talan mot skadevållarens försäkringsgivare (artikel 14) samt lagvalsregler om överlåtarens rättigheter (artikel 15), formen beträffande en ensidig förpliktelse (artikel 16) och regler om rättsliga presumtioner och fördelad bevisbördan i vissa fall (artikel 17).

Den föreslagna förordningen avses vara subsidiär i förhållande till andra gemenskapsrättsliga bestämmelser som fastställer lagvalsregler för utomobligatoriska förpliktelser (artikel 23) och i förhållande till sådana konventioner gällande samma ärenden som medlemsstaterna har tillträtt vid tidpunkten för

förordningens antagande (artikel 25). Innan förordningen träder i kraft skall medlemsstaterna till kommissionen överlämna en förteckning över sistnämnda konventioner; förteckningen publiceras i Europeiska unionens officiella tidning (artikel 26).

Enligt den föreslagna ikraftträdelse- och övergångsbestämmelsen träder förordningen i kraft den 1 januari 2005. Den skall tillämpas på förpliktelser till följd av händelser som har ägt rum efter den dag då förordningen trädde i kraft.

3. Verkningsförfarande för Finlands del

Finlands gällande lagstiftning innehåller inte generella bestämmelser om valet av tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser och några principer om detta har inte heller etablerats inom rättspraxis. I fråga om produktansvaret har Finland ratificerat 1973 års Haagkonvention om tillämplig lag i fråga om produktansvar (FördrS 91/1992). Också vissa nordiska miljökonventioner innehåller enskilda bestämmelser om valet av tillämplig lag. Dessutom kan bestämmelserna om tillämpningsområde i lagarna om utomobligatoriskt ersättningsansvar påverka valet av tillämplig lag i ärenden av internationell natur. En sådan bestämmelse om tillämpningsområdet ingår åtminstone i 2 § 4 mom. lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992), där det bestäms om tillämpningen av nämnda lag när det gäller inskränkande av ekonomisk konkurrens utanför Finland.

Enligt tillgängliga uppgifter är situationer som faller inom tillämpningsområdet för den föreslagna förordningen för närvarande relativt sällsynta i Finland, men antalet sådana fall kommer att öka i och med internationaliseringen.

Den föreslagna regleringen är ägnad att i hög grad klarlägga rättsläget, vilket skulle göra det lättare att dels i framtiden på förhand bedöma verkningarna av ett eventuellt ersättningsansvar, dels välja tillämplig lagstiftning när det gäller skador som redan uppkommit. Detta vore förenligt med både de skadeansvarigas och de skadelidandes intresse.

Den reglering som föreslås i fråga om finländska företag som bedriver internationell

verksamhet och i fråga om andra aktörer kan i enskilda fall också leda till att en finsk domstol skall tillämpa en sådan lag avseende en främmande stat med stöd av vilken ansvaret är betydligt strängare än vad ansvaret hade varit enligt finsk lag. Detta är redan för närvarande möjligt, men man kan anta att en uttrycklig reglering i viss mån kommer att öka kraven på tillämpning av en främmande stats lag i fall där detta kan vara fördelaktigt för käranden.

Justitieministeriet ordnade med anledning av förordningsförslaget ett diskussionsmöte för ett antal myndigheter och centrala intresseorganisationer. I mötet deltog Konsumentverket, FiCom, Centralhandelskammaren, Finska Försäkringsbolagens Centralförbund och Mediernas Centralförbund. De som deltog i mötet ansåg att statsrådets preliminära ställningstagande har en adekvat utformning.

4. Statsrådets preliminära ställningstagande

På basis av en preliminär genomgång anser statsrådet att den centrala målsättningen i förordningsförslaget kan understödjas. Mot bakgrunden av det oklara rättsläget såväl i Finland som i många andra medlemsstater är det motiverat att i gemenskapslagstiftningen försöka befästa de lagvalsregler som tillämpas på utomobligatoriska förpliktelser.

För att lagvalsregleringen skall bli klar och konsekvent bör förordningens tillämpningsområde vara så omfattande som det inom ramen för den föreslagna rättsliga grunden är juridiskt möjligt. Av samma orsak är det motiverat att i förordningen ta in bestämmelser motsvarande de vedertagna principerna på den internationella privaträttens område, bl.a. sådant som gäller internationellt tvingande bestämmelser och *ordre public*-principen.

Statsrådet anser att de föreslagna lagvalsreglerna utgör en bra bas för den fortsatta beredningen. Framför allt den föreslagna huvudregeln, enligt vilken en förpliktelse som grundar sig på en skadevållande handling eller försummelse i regel skall bedömas med stöd av lagen i den stat där skadan uppkom, kan betraktas som en bra utgångspunkt. Huvudregeln motsvarar den skadelidandes be-

rättigade förväntningar. Detta kan i allmänhet inte heller betraktas som oskäligt med tanke på en skadevållare som bedriver gränsöverskridande verksamhet; i all synnerhet som förslaget innehåller möjligheter att avvika från tillämpning av den lag som lagvalsregeln anvisar.

Det är motiverat att vid sidan av huvudregeln föreskriva särskilda lagvalsregler gällande vissa förpliktelser. Därigenom kan förordningens tillämpningsområde komma att omfatta många sådana verksamhetsformer i fråga om vilka en tillämpning av den föreslagna huvudregeln inte är möjlig eller skä-

lig. En förutsättning för godkännande av särskilda lagvalsregler är att det i fråga om dem i tillräcklig grad tas hänsyn till de särdrag som kännetecknar varje enskild typ av förpliktelse.

En separat utredning bör göras i fråga om den föreslagna regleringens lämplighet när det gäller elektronisk verksamhet, t.ex. sådan som sker via Internet. Det kan inte anses rimligt att ersättningsansvaret för t.ex. den som bedriver elektronisk publikationsverksamhet på nätet i praktiken utan undantag bedöms med stöd av lagen i den stat där skadan uppkom.